

Vergaderjaar 2019–2020

35 420

Noodpakket banen en economie

Nr. 74

BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 juni 2020

Inleiding

In de vorige Kamerbrief «monitoring arbeidsmarkt en beroep noodpakket»¹ hebben wij toegezegd uw Kamer maandelijks te informeren over het beroep op de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) en de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) en over het beeld op de arbeidsmarkt. Via deze brief komen we tegemoet aan deze toezegging.

Beroep op het noodpakket

Het noodpakket is door het kabinet ingevoerd om de effecten van de coronacrisis op de Nederlandse economie op te vangen. De NOW en de Tozo zijn twee SZW-maatregelen binnen het noodpakket. In de Kamerbrief van 20 mei jl.² is toegelicht dat deze maatregelen worden verlengd.

Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)

Het aantal aanvragen per week is over het algemeen afgenomen, maar steeg de afgelopen week. Sinds de start van de NOW op maandag 6 april zijn er ongeveer 144.000 aanvragen gedaan. Aan het eind van de eerste week waren er ongeveer 81.500 aanvragen ingediend. In de tweede en derde week lag het aantal aanvragen per dag op ongeveer 2.000. In de vierde week was dit aantal 1.000. Hetzelfde geldt voor de zesde en zevende week. In week vijf werden er per dag ongeveer 200 aanvragen ingediend. Het aantal aanvragen vanaf de achtste week tot nu lag fors hoger, namelijk op ongeveer 1.500 per dag.

¹ Kamerstuk 35 430 nr. 34

² Kamerstuk 35 420 nr. 38

Het merendeel van de aanvragen is goedgekeurd. Van alle 144.000 aanvragen zijn er inmiddels ongeveer 123.000 goedgekeurd. Daarmee worden ongeveer 2,1 miljoen werkenden bereikt. Er zijn ongeveer 8.500 aanvragen afgewezen³. De voornaamste reden van afwijzing was, net zoals vorige maand, dat de loonsom in januari en in november 0 euro bedraagt of dat er geen loonsom in januari en november is. Op dit moment is er voor 4,5 miljard euro aan voorschotten verstrekt: ongeveer 2,3 miljard in de eerste reeks betalingen en ongeveer 2,2 miljard in de tweede reeks. Dit komt neer op een totaalbedrag aan aangevraagde subsidie van 8,7 miljard euro voor een periode van 3 maanden.

Net zoals vorige maand is het aantal goedgekeurde aanvragen het grootst in de sectoren horeca en catering, de detailhandel en de overige commerciële dienstverlening. De sector horeca en catering heeft het grootste gemiddelde aangegeven omzetverlies, namelijk 81%. Het aantal goedgekeurde aanvragen bij uitzendbedrijven is sinds de vorige maand met 46% gestegen (met ongeveer 650). Volgens het UWV worden daarmee binnen die sector ongeveer 235.000 werkenden bereikt.

De meeste toekenningen komen toe aan bedrijven met minder dan 10 werknemers (67%). Uiteraard is de gemiddelde hoogte van het voorschot voor de eerste betaling voor deze groep werkgevers lager dan voor werkgevers met meer werknemers. Het grootste gedeelte van het eerste voorschot komt echter toe aan kleine tot middelgrote bedrijven (tot en met 250 werknemers). Ongeveer 71% (1,65 miljard) van het voorschot eerste betaling komt toe aan werkgevers tot en met 250 werknemers. Voor werkgevers tot en met 150 werknemers is dit 64% (1,5 miljard) en voor werkgevers tot en met 50 werknemers is dit 45 (1,1 miljard).

Als losse bijlage aan deze brief is een factsheet van het UWV meegезonden⁴. Hierin zijn onder andere ook cijfers opgenomen over de toekenningen naar arbeidsmarktregio, het gemiddeld opgegeven omzetverlies per sector en de verstrekte voorschotbedragen per sector.

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)

In de vorige editie van deze monitoringsbrief⁵ hebben wij uw Kamer geïnformeerd over onze inspanningen gericht op het verbeteren van de zogenaamde snelle monitoring. Het doel van de snelle monitoring is om een indicatie te geven van het landelijke gebruik van de Tozo-regeling op basis van een steekproef onder ongeveer 150 gemeenten verspreid over het land. Ten opzichte van de vorige monitoringsbrief is een overstap gemaakt naar een gestratificeerde schatting. Hierbij wordt er per type gemeente (klein, middelgroot, groot en G4) een schatting gemaakt. Hiermee wordt rekening gehouden met mogelijke verschillen tussen type gemeenten. De cijfers uit onze steekproef worden daarmee op een meer precieze en betrouwbare manier vertaald naar een landelijk aantal.

Op basis van de herziene schatting verwachten we ongeveer 374.000 aanvragen binnen de Tozo-regeling. Dit zijn aanvragen voor ondersteuning in levensonderhoud of voor een lening voor bedrijfskapitaal. De uitkomst van de gestratificeerde schatting is lager dan bij het hanteren van de vorige methode. Dit komt doordat in kleine gemeenten het beroep

³ Dit zijn bruto afwijzingen, in sommige gevallen leiden deze alsnog tot een toekenning. Dat is bijvoorbeeld het geval als de loonsom in januari en november 0 is, maar in maart niet (door het verschuiven van de referentiemaand in de derde wijziging van de NOW)

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁵ Kamerstuk 35 430 nr. 34

op de Tozo-regeling relatief lager is. Bij de gestratificeerde schatting wordt hiermee rekening gehouden.

Het merendeel van de aanvragen betreft inkomensondersteuning. Het is niet voor alle gemeenten in de steekproef mogelijk om aanvragen voor inkomensondersteuning en voor leningen bedrijfskapitaal gescheiden bij ons aan te leveren. Doordat gemeenten op een verschillend moment zijn gestart met aanvragen voor leningen bedrijfskapitaal is het daarnaast lastig om een verhouding te schatten. Binnen de 120 gemeenten in onze steekproef die het onderscheid kunnen maken varieert het percentage inkomensondersteuning tussen de 86% en 98%. De verhouding is gemiddeld ongeveer 90:10. Het is onbekend of deze verhouding indicatief is voor het gemiddelde van alle gemeenten.

Naast de schatting van het aantal aanvragen die wij zelf monitoren, heeft het CBS⁶ vandaag zogeheten registratiecijfers gepubliceerd waarmee we een voorlopig beeld krijgen van het gebruik van de Tozo. In april betrof het aantal geregistreerde uitkeringen levensonderhoud (Tozo en Bbz) ruim 100.000. Daarnaast registreerden gemeenten in april ongeveer 700 verstrekkingen bedrijfskapitaal.

Deze voorlopige CBS-cijfers kunnen niet zonder meer vergeleken worden met de geschatte aantallen aanvragen uit de snelle monitoring. De cijfers verschillen omdat er verwerkingstijd nodig is voordat een aanvraag een daadwerkelijke uitkering wordt of dat bedrijfskapitaal wordt verstrekt. Daarnaast zullen er ook aanvragen zijn die afgewezen of teruggetrokken worden en dus niet leiden tot een uitkering of lening.

In de Kamerbrief van 20 mei jl. is aangekondigd dat ook de Tozo wordt verlengd en dat een partnerinkomenstoets wordt toegevoegd. De instroom in de Tozo wordt vanwege de invoering van de partnerinkomenstoets en het gedeeltelijk opengaan van de economie de komende maanden waarschijnlijk kleiner. We zetten de snelle monitoring ook bij de verlenging van de Tozo in totdat in de informatiebehoefte kan worden voorzien door andere bronnen.

Beeld op de arbeidsmarkt

Uit de arbeidsmarktcijfers van het CBS en van UWV blijkt dat de situatie op de arbeidsmarkt in april⁷ sterk is verslechterd ten opzichte van maart. Het aantal werkenden is met 160.000 gedaald. Dat is de sterkste daling sinds het CBS deze cijfers meet (begin 2003). Er zijn nu ongeveer 8,8 miljoen werkzame personen, vergelijkbaar met eind 2018. Het aantal werklozen is met 41.000 gestegen en bedraagt nu 314.000⁸. Dit niveau is vergelijkbaar met juni 2019. Het werkloosheidspercentage stijgt daarmee van 2,9% tot 3,4%, de grootste maandstijging sinds 2003. Het aantal lopende WW-uitkeringen bedraagt in april 292.100, dat is een stijging van 16,7% ten opzichte van maart.

De impact van de coronacrisis op de werkgelegenheid verschilt echter sterk per sector. Volgens het UWV⁹ zullen bepaalde sectoren naar

⁶ Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/23/gebruik-tozo-in-april-2020>.

⁷ Deze cijfers werden op 20 mei gepubliceerd. Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/21/160-duizend-minder-mensen-met-werk-in-april>.

⁸ Niet alle personen die hun baan verliezen zijn volgens de ILO-definitie werkloos. Volgens deze definitie is iemand pas werkloos als hij of zij niet op zoek is naar werk en/of niet beschikbaar is voor werk.

⁹ Op 7 mei publiceerde het UWV het artikel «Coronacrisis: impact op de werkgelegenheid verschilt per sector». Link: <https://www.uwv.nl/overuwv/Images/uwv-coronacrisis-impact-sectoren.pdf>.

verwachting sterk krimpen, terwijl andere sectoren nauwelijks worden getroffen of juist groeien. Eén derde van alle werknemers werkt in een sector die te maken gaat krijgen met grote of zeer grote krimp van de werkgelegenheid. Te denken valt aan de sectoren verhuur en overige zakelijke diensten (waaronder uitzendbedrijven), horeca, sierteelt en detailhandel. Deze sectoren komen overeen met de sectoren waarin het totaalbedrag aan WW-uitkeringen in april en maart het hardst stegen, zoals in de sectoren «horeca en catering», «uitzendbedrijven» en «schoonmaakbedrijven». Zie hiervoor figuur 1 in de bijlage. Ongeveer 23% van de werknemers werkt in sectoren die volgens het UWV zullen groeien, zoals de gezondheids- en welzijnszorg, het openbaar bestuur en de post- en koerierssector.

De impact op de werkgelegenheid is het grootst voor flexibele krachten. Dat komt deels omdat het voor werkgevers gemakkelijker is om flexkrachten te laten gaan. Volgens het UWV maken sectoren die het hardst getroffen worden daarnaast vaker dan gemiddeld gebruik van flexibele arbeid. Het CBS¹⁰ meldt dat het aantal flexibele contracten aan het einde van het eerste kwartaal van 2020 ten opzichte van hetzelfde moment in 2019 met ongeveer 102.000 is gedaald. De afname is het grootst onder uitzendkrachten (-39.000). Tegelijkertijd zette de daling van het aantal uitzendbanen volgens het CBS al halverwege 2019 in. De arbeidsmarkt was toen erg krap. Het dalend aantal uitzendbanen kan wijzen op het feit dat uitzendkrachten andere soorten banen zijn gaan verrichten. In een krappe arbeidsmarkt worden flexibele contracten bovendien vaker vervangen door vaste contracten.

In april was het merendeel van de personen die hun baan verloren relatief jong. Van de 160.000 baanverliezers waren er 104.000 tussen de 15 en 24 jaar oud. Van hen werden er 25.000 volgens de ILO-definitie werkloos. Jongeren zijn oververtegenwoordigd in getroffen sectoren (bijvoorbeeld horeca) en in flexibele contractvormen. Ten opzichte van maart is het aantal nieuwe WW-uitkeringen het sterkst gestegen bij jongeren (15 tot 25 jaar), namelijk met 75%. De toename bij de andere leeftijdscategorieën ligt lager. Zie hiervoor figuur 2 in de bijlage. Hoewel de procentuele stijging van de WW-uitkeringen onder jongeren fors is, is de absolute toename beperkt (3.300).

Volgens het UWV¹¹ verschilt de mate waarin de werkgelegenheid wordt geraakt ook sterk per regio. Bepaalde regio's worden harder geraakt dan andere, omdat sterk getroffen sectoren in deze regio's zijn geconcentreerd. Groot Amsterdam, Zuidoost Brabant, Noord- en Midden-Limburg worden hierdoor sterk geraakt. Andersom worden sommige regio's juist beperkt geraakt, omdat zij bestaan uit sectoren die minder hard door de coronacrisis worden getroffen of uit sectoren die juist groeien. Dit is het geval voor Groningen.

Dat de arbeidsmarkt verslechtert blijkt ook uit een daling van het aantal gewerkte uren en het aantal openstaande vacatures. Volgens het CPB¹² is het aantal gewerkte uren in maart met 12,5% gedaald. In april stabiliseert het aantal gewerkte uren op 28,5 uur per week. Het CBS¹³ heeft vandaag

¹⁰ Dat meldt het CBS in het kwartaalbericht arbeidsmarkt dat op 15 mei verscheen. Link: https://www.cbs.nl/?sc_itemid=e374b4d5-30b2-41d8-b99e-e7811a1616d2&sc_lang=nl-nl.

¹¹ Gisteren publiceerde het UWV het artikel «Coronacrisis: regionale verschillen in impact op werkgelegenheid». Link: <https://www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie/images/Regionale-verschillen-impact-corona-werkgelegenheid.pdf>.

¹² Op 6 mei publiceerde het CPB de studie «Arbeidsmarkt: sterke daling gewerkte uren». Link: <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-coronapublicatie-mei2020-Arbeidsmarkt-sterke-daling-gewerkte-uren.pdf>.

¹³ Link: https://www.cbs.nl/?sc_itemid=f90caa47-79d6-491f-8464-8476ee3a81e2&sc_lang=nl-nl.

cijfers over het aantal gewerkte uren gepubliceerd. Hierbij is het gemiddelde aantal uren per werkende in maart afgenomen met 1 uur ten opzichte van maart 2019. De daling in april ten opzichte van april 2019 bedroeg 3 uur. In tegenstelling tot de cijfers van het CPB is de daling dus vooral in april zichtbaar. Verder lag het aantal openstaande vacatures volgens het CBS¹⁴ in het eerste kwartaal op 226.000, 21% lager dan een kwartaal eerder. Dat is de sterkste afname ooit gemeten.

Het aantal aanvragen voor de algemene bijstand stijgt. Uit de gegevens van de Divosa Benchmark Werk & Inkomen¹⁵ blijkt dat het aantal bijstandsaanvragen in maart 56% en in april 78% hoger lag dan in februari. Deze toename zien we ook terug in het aantal geregistreerde nieuwe algemene bijstandsuitkeringen. In maart registreerden gemeenten 3.230 nieuwe uitkeringen en in april waren dit er 3.080¹⁶. Eind april stonden in de voorlopige cijfers van het CBS in totaal 359.140 algemene bijstandsuitkeringen geregistreerd.

Uitgaande van de scenario-analyse die het CPB¹⁷ eind maart publiceerde zal de werkloosheid de komende maanden verder toenemen. Afhankelijk van de duur van de contactbeperkingen en de economische doorwerking zal het werkloosheidspercentage naar verwachting stijgen tot 4% of 6,3% in 2020. De Europese Commissie voorspelt in haar Spring Forecast¹⁸ dat de Nederlandse werkloosheid in 2020 oploopt tot 5,9%, aanzienlijk lager dan de werkloosheid in de Eurozone (9,6%). Het CPB voorspelt dat de werkloosheid in 2021 verder stijgt, naar 4,5% of 9,4%. In tegenstelling tot het CPB verwacht de Europese Commissie in 2021 een terugloop naar 5,3%.

De cijfers en ramingen bevestigen het belang van de verlenging van het noodpakket. Met de verlenging van het noodpakket proberen we ook de komende periode banen te behouden en inkomens te ondersteunen. Desondanks zullen het zware tijden worden waarin ook mensen hun baan of bedrijf verliezen. Dit vraagt aanpassingsvermogen van ondernemingen en werkkenden. Het beperken van de economische schade die deze crisis veroorzaakt, is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en samenleving. We zullen het beroep op het noodpakket en de situatie op de arbeidsmarkt nauwlettend volgen en uw Kamer hierover maandelijks verder informeren.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
W. Koolmees

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
T. van Ark

¹⁴ Op 15 mei publiceerde het CBS de arbeidsmarktgegevens van het eerste kwartaal van 2020. Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/20/aantal-vacatures-daalt-met-60-duizend-in-eerste-kwartaal>.

¹⁵ De Divosa Benchmark Werk & Inkomen bevat gegevens van 179 gemeenten die samen het bijstandsbestand representeren. Link: <https://www.divosa.nl/nieuws/vooral-hogere-instroom-bijstand-bij-mensen-jonger-dan-35-jaar>.

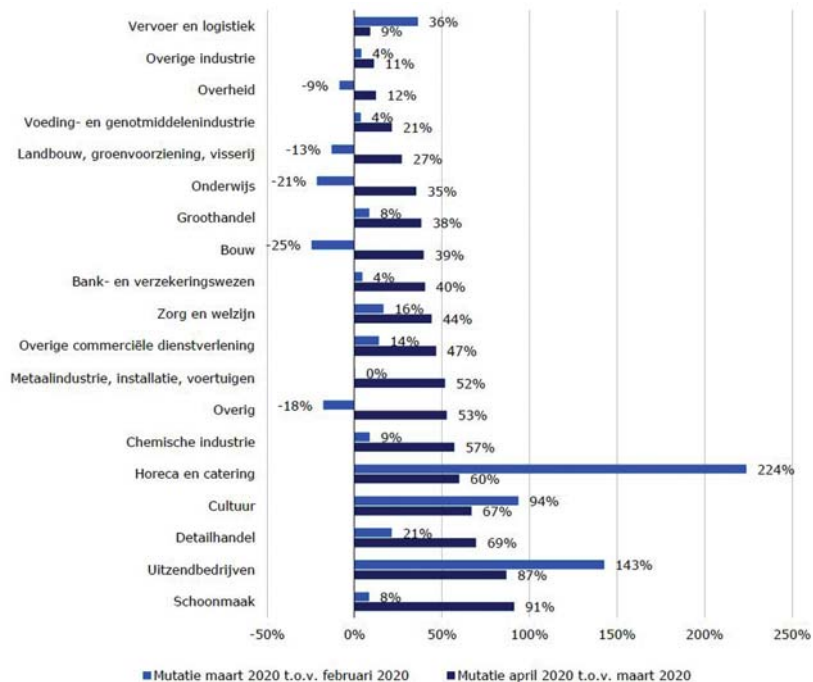
¹⁶ Links: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/19/gebruik-tozo-in-maart-2020>
<https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/23/gebruik-tozo-in-april-2020>.

¹⁷ Op 26 maart publiceerde het CPB vier scenario's voor de coronacrisis. Link: <https://www.cpb.nl/scenarios-coronacrisis>. Het CPB komt in juni met een herziene raming.

¹⁸ Link: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip125_en.pdf.

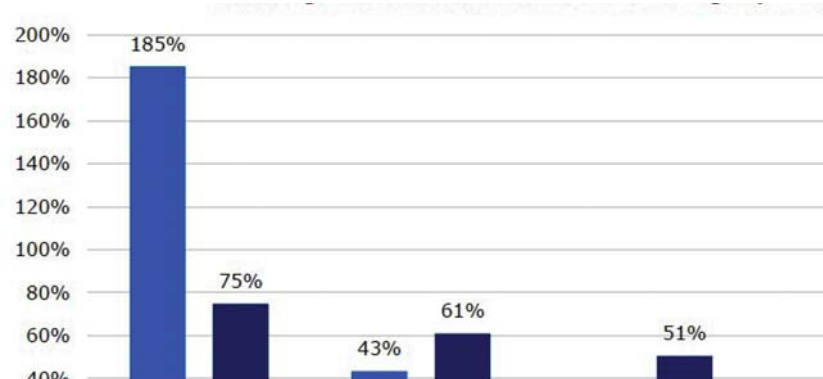
BIJLAGE

Figuur 1. Mutatie gemiddelde aantal nieuwe WW-uitkeringen per week naar sector

Bron: UWV.

Figuur 2. Mutatie gemiddeld aantal nieuwe WW-uitkeringen per week naar leeftijd

Bron: UWV.